

Aleg. 162.

Sprawozdanie

komisyi edukacyjnej o wniosku Wydziału krajowego, względem niektórych zmian w ustawie z dnia 2. maja 1873 r. (Dz. ust. kr. l. 250) o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci.

Wysoki Sejmie!

Już na 1. posiedzeniu obecnej sesyi przekazano komisyi edukacyjnej do rozpoznania wniosek Wydziału krajowego o rewizyi trzech krajowych ustaw szkolnych z dnia 2. maja 1873 r. (Dz. ust. kr. l. 250 i 251) i z dnia 25. czerwca 1873 r. (Dz. ust. kr. l. 255), z których dwie pierwsze tyczą się zakładania i utrzymywania publicznych szkół ludowych, tudzież obowiązku posyłania do nich dzieci i stosunków prawnych stanu nauczycielskiego, trzecia władz nadzorczych tak miejscowych jakoteż okręgowych dla ludowych szkół.

Przedłożone Wys. Izbie przez Wydział krajowy trzy projekta były wynikiem wyczerpujących obrad, zwołanej poprzednio w tym celu ankiety, rozpatrzonych następnie przez Radę szkolną krajową, jako powołaną do układania tego rodzaju planów magistraturę. Niniejsze sprawozdanie zajmuje się projektem zmian w pierwszej z pomienionych ustaw, t. j. ustawy o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci.

Jak w ogóle żaden z przedstawionych projektów nie zmierza do daleko sięgających zasadniczych zmian w ustawach, tak i projekt do ustawy o zakładaniu i utrzymywaniu szkół, pozostaje na tem samem stanowisku, jakie zajmuje terażniejsza ustawa. Wnioski do zmian są raczej poprawkami, jakie w ciągu czasu doświadczenie okazało w praktyce lub administracyi pożądanymi. Komisya edukacyjna zgadza się pod tym względem na zapatrywania, na których się oparł projekt w przekonaniu, że w obecnych stosunkach tylko stopniowa reforma świeżych dotąd ustaw rzetelne może przynieść korzyści; głębsze zmiany nie znalazłyby może jeszcze dostatecznie przygotowanego gruntu. Wszakże czuje się komisya w obowiązku, wskazać główne punkty widzenia, jakimi się powodowała co do będącej w mowie ustawy.

W dotychczasowej osnowie jej *Tytuł I* miał przedewszystkiem zakładanie i organizację szkół tak zwanych *etatowych*, t. j. czyniących zadość wszystkim warunkom ustawy na oku. Jedyne wyjątek od tej zasady stanowiły szkoły filialne czyli posiłkowe. Miały to być szkoły, połączone z jedną ze sąsiednich szkół etatowych, pod nadzorem jej kierownika, a poruczone nauczycielom młodszym tej szkoły, albo nauczycielom wędrującym lub nadetatowym (art. 6—7). Szkoły dawniejszego ustroju, uległszy reorganizacyi, miały przejść na etatowe, a ponieważ ustawa (art. 12) przepisywała władzom

że nie należy tworzyć nowych szkół z uszczerbkiem lepszemu urządzeniu już istniejących, wyłuszczone sobie tę wskazówkę w taki sposób, jakoby reorganizacja dawniejszych szkół i ich przemiana na etatowe była pierwszym i głównym zadaniem czynności władz wykonawczych.

Pod wpływem takiego tłumaczenia ustawy, zakładanie nowych szkół postępowo powoli, zwłaszcza że kraj mógł szczerpymi tylko stosunkowo na ten cel rozporządzać funduszami, a myśl skromniejszych co do swych wymagań szkół filialnych, liczne w przeprowadzeniu napotykała trudności. Według urzędowego Rocznika statycznego za r. 1869 (*Statistisches Jahrbuch für das Jahr 1869 Wien 1871*) str. 394—395 posiadał nasz kraj w r. 1868 razem 2815 szkół ludowych, a między nimi 855 bez przepisanej organizacji, lecz tylko prowizorycznie istniejących (*Nothschulen*); według sumaryusza załączonego przez Radę szkolną krajową do preliminarza funduszu szkolnego na r. 1883, liczba szkół zorganizowanych w r. 1882 na przeszło 6000 gmin w kraju istniejących, wynosi razem 2482, a między nimi jest 606 filialnych.

Ankieta szkolna, która z ramienia Wydziału krajowego obradowała nad reformą szkolnictwa, chciała w zupełności uchylić szkoły filialne, jako nie dające dostatecznej rękojmi odpowiedniego rozwoju a nawet istnienia. Łączenie ich ze szkołami etatowymi miało się okazać w wielu razach niepraktycznym, a utrzymanie, jakie w nich mogli mieć młodszy nauczyciele często niedostatecznym. Zastąpić je należy uorganizowanymi czyli etatowymi, zdawało się być nieodbitą potrzebą prawidłowego na tem polu postępu.

Wszelako ani Rada szkolna krajowa ani Wydział krajowy nie przystąpiły do tego wniosku. Wobec ograniczonych funduszy kraju nie można się było spodziewać, żeby w krótkim czasie wszystkie gminy zaopatrzone być mogły w szkoły etatowe; filialne zaś szkoły podawały na czas przejścia środek do tworzenia jakich takich ognisk ludowej oświaty w gminach przedtem dla niej niedostępnych z mniejszym kosztem a wielką dla powszechności korzyścią.

Komisja edukacyjna nie mogła nie uznać ważności przytoczonych w tej mierze powodów; owszem poszła nawet o krok dalej. Bacząc na niedogodności, jakie w tworzeniu szkół filialnych zwykle ztąd wynikały, że miały zostawać w związku z sąsiednimi etatowymi, nie chciała wprowadzić i na przyszłość wykluczać takiego stosunku, skoro Rada szkolna i Wydział krajowy uznały go za faktyczny; zdawało jej się jednak, że należy władzy wykonawczej podać możność zakładania szkół o równie niezupełnej, a tem samem łatwiejszej do przeprowadzenia organizacji, niezależnie od innych szkół istnieć mogących. Pierwsze nazwano *posiłkowemi*, drugie *tymczasowemi*. Jedne i drugie byłyby *nieetatowemi* obok etatowych, podzielonych na pospolite i wydziałowe (art. 2).

Obawy, że w szkołach *nieetatowych*, a w szczególności *tymczasowych*, nauka i w ogóle całe prowadzenie i wychowanie dzieci mogłoby być nieodpowiednie i chybić swojego celu, starała się komisja uchylić postanowieniem, że one co do urządzenia swojego zbliżone być mają ile możności do szkół etatowych (art. 6), że należy je czemprędzej zmienić na etatowe, skoro tylko stosunki miejscowe na to pozwolą (art. 7), a przedewszystkiem, że nauka w nich jak w szkołach ludowych wszelkiej kategorii udzielana będzie według planów przez powołane do tego władze szkolne wydawanych (art. 3).

Spodziewać się należy, że przez zastosowanie tych postanowień kraj rychlej niż dotąd, bo ze stosunkowo mniejszym nakładem, pokryje się siecią szkółek wiejskich, na razie może nieodpowiadających wszelkim wymaganiom ustawy, ale zawierających w sobie warunki prawidłowego i skutecznego rozwoju. Dla uwydatnienia tej myśli, komisja zastąpiła postanowienie art. 12. teraźniejszej ustawy, że nie należy zwiększać liczby z uszczerbkiem lepszemu urządzeniu już istniejących, postanowieniem w art. 11 swojego projektu, że w *zakładaniu i organizacji szkół ludowych należy przedewszystkiem czynić zadość najnaglejszym potrzebom powszechnego oświecenia*, nie zaniedbując przytem doskonalenia i rozwoju już istniejących.

Dotychczasowa ustawa przepisywała, iżby na dwa okręgi szkolne założono wszędzie po jednej przynajmniej szkole wydziałowej. Niestety, okazało doświadczenie, że u nas szkoły wydziałowe

szczególnej dla chłopców przeznaczone, bardzo mało miewają uczniów, wskutek czego musiano dotąd już kilka z nich zwinąć. Z tego powodu w nowym projekcie zalecono ich zakładanie jedynie w miarę rzeczywistej potrzeby (art. 5).

Tytuł II o funduszach szkolnych, nawet takim jak I., nie uległ zmianom. Te, które się znajdują w projekcie, są bądź wynikiem stosunków administracyjnych, jak n. p. знижение dawniejszej stopy procentowej dodatków szkolnych o $\frac{1}{4}$ poprzedniej wysokości, bądź skutkiem dążenia do większej jasności i dosadności.

Co do zasady tego tytułu, odzywały się wprawdzie głosy, co się domagały jej reformy, i to w podwójnym kierunku. Z jednej strony domagano się przyjęcia za przewodem kilku innych prowincyj monarchii austriackiej, kosztów utrzymania szkół ludowych, a przynajmniej ich nauczycieli na fundusz szkolny krajowy, z drugiej strony rozkładu datków na szkoły przeznaczonych w równej mierze na gminy i na obszary dworskie. Komisya edukacyjna nie mogła się przychylić do żadnego z tych wniosków. Nie tylko względ na przeciążenie krajowego funduszu szkolnego, jakiego na ten fundusz spaść musiało w razie przeniesienia na niego większych niż dotąd obowiązków utrzymywania szkół i nauczycieli nie pozwalał wejść na tę drogę, ale nadto słuszną uwagę, że tym sposobem, ze szkodą instytucji szkolnej, zwolnionoby wbrew wszelkim zasadom dotąd przestrzeganyemu węzeł, jaki łączy szkołę z gminą, a przez nią z rodziną, mającą w pierwszym rzędzie interes w wychowaniu i kształceniu dzieci. Co do udziału obszarów dworskich w ponoszeniu ciężarów szkolnych, nie sądziła komisya, żeby się u nas stosunki zmieniły do tego stopnia, iżby należało opuszczać stanowisko, które zajął Wysoki Sejm w r. 1882.

Do *tytułu III* ankieta szkolna i Wydział krajowy zaproponowały, iżby lata obowiązku uczęszczania do szkoły nie poczynały się jak dotąd z ubiegającym szóstym rokiem, a trwały do końca dwunastego roku życia, lecz ażeby je zamknięto w granicach upływającego siódmego i ubiegającego trzynastego roku życia. Za tą zmianą przytoczono względ, że dzieci przeważnej części naszej ludności rozwijają się bardzo późno tak fizycznie, jak umysłowo, czego najlepszym dowodem mają być kontyngensy wojskowe, które z 1szej klasy dostarczają niedorosłych i wątłych ludzi, jako też doświadczenia, iż przy większem rozwinięciu sił fizycznych dziecko łatwiej się uczy.

Komisya nie mogła nabrać przekonania, iżby przytoczone właśnie okoliczności, chociażby były w całej rozciągłości prawdziwe, mogły usprawiedliwić opóźnienie pieczy około umysłowego rozwoju dziecka. Wszakże musi być zadaniem pedagogii, żeby zajęcia umysłowe były zastosowane do wieku i sił dziecięcia, a nie nadwierały zdrowia fizycznego. Z drugiej strony uczy doświadczenie, że przedługie zaniedbanie umysłu przytępią jego siły, odbiera mu giętkość i czyni niezdolnym do wszelkiej umysłowej pracy.

Z tych powodów komisya pozostawiła postanowienie dotychczasowej ustawy, że obowiązek uczęszczania do szkoły poczyna się ze skończonym szóstym a ustaje z upływającym dwunastym rokiem. Wszakże, ze względu na możebne wyjątkowe stosunki wnosi, iżby Rada szkolna miejscowa była upoważnioną w razach zasługujących na uwzględnienie zezwolić, żeby się ten obowiązek poczynał dopiero z ubiegającym siódmym, a ustawał z ubiegającym trzynastym rokiem życia.

Komisya edukacyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną .|· ustawę.

We Lwowie dnia 9. października 1882.

Przewodniczący :

Ks. Łukasz Solecki.

Sprawozdawca :

Euzebiusz Czerkawski.

U S T A W A

z dnia ..... ważna dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi, razem z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi, razem z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

T y t u ł I.

O zakładaniu publicznych szkół ludowych i o kategoriach tychże szkół.

Art. 1.

Publiczna szkoła ludowa ma być zaprowadzona wszędzie, gdzie podług średniego wypadku z pięcioletniego obliczenia, znajdzie się przynajmniej 40 dzieci w wieku szkolnym, któreby w przeciwnym razie musiały chodzić do szkoły oddalonej więcej niż trzy kilometry od miejsca ich zamieszkania.

Art. 2.

Publiczne szkoły ludowe, urządzone w myśl obowiązujących ustaw, są etatowe i dzielą się na szkoły pospolite i wydziałowe. Szkoły wydziałowe są albo odrębne t. j. trzyklasowe, albo połączone z szkołą pospolitą. Inne szkoły publiczne są nietatowe i dzielą się na posiłkowe i tymczasowe.

Art. 3.

Nauka w szkołach ludowych wszelkiej kategorii udzielana będzie według planów, które ustanawiają i wydają powołane do tego władze szkolne, mając na oku w zakresie nauki, zamkniętą w sobie całość tworzącej, różnicę, jaka zachodzi między szkołami różnych stopni, i na potrzeby ludności miejskiej i wiejskiej, dla której w szczególności są przeznaczone. Ze względu na te potrzeby, i o ile na to pozwala okoliczność, połączy się ze szkołą ludową zakład wychowawczy dla dzieci niedoszłych jeszcze do wieku szkolnego (ochronkę, ogródek Froeblovski i t. p.), jak nie mniej kursa, w których udzielać się będzie wiadomości powszechnie potrzebnych w zawodach praktycznych, jako to: rolniczym, rękodzielniczym i t. p.

Art. 4.

Liczba nauczycieli w publicznej szkole ludowej ma się stosować do liczby uczniów. Jeżeli liczba uczniów w trzech po sobie następujących latach przewyższała 80, należy postarać się o drugiego nauczyciela, gdy ta liczba dojdzie do 160 o trzeciego i w tym stosunku dalej. Jeżeli

takie powiększenie liczby nauczycieli trwa przez 5 po sobie następujących lat, należy tę posadę zamienić na stałą. Wolno jednakże gminie, lub kilku gminom włączonym do obrębu jednej szkoły podnieść w swej szkole liczbę nauczycieli po za ten wymiar, byle przyjęły na siebie obowiązek opędzenia wyłącznie z własnych środków wynikającej ztąd zwyczajki kosztów.

Art. 5.

W każdym powiecie administracyjnym ma być przynajmniej jedna pospolita szkoła ludowa o czterech lub więcej nauczycielach.

Szkoły wydziałowe będą urządzane w miarę potrzeby.

Art. 6.

Szkoły posiłkowe i tymczasowe zbliżać się będą urządzeniem swoim, ile możności, do szkół etatowych. Udzielać w nich naukę mogą bądź nauczyciele do etatu sąsiedniej szkoły etatowej należący, bądź osobni nauczyciele nadetatowi lub tymczasowo ustanowieni.

Szkoła posiłkowa powinna być w związku z jedną z najbliższych szkół etatowych. Gdy szkoła nieetatowa nie zostaje w związku ze szkołą etatową, zowie się szkołą tymczasową.

Art. 7.

Utworzenie szkół nieetatowych, t. j. posiłkowych może nastąpić:

a) Jeżeli najbliższa szkoła ludowa nie jest wprawdzie więcej nad trzy kilometry odległą, lecz wskutek miejscowych przeszkód, czy to stale, czy to na dłuższy przeciąg czasu mniej dostępną, majątkowe zaś stosunki mieszkańców nie wystarczają na założenie osobnej szkoły ludowej.

b) Jeżeli odległość od najbliższej szkoły przenosi wprawdzie trzy kilometry, a tem samem należałoby w myśl Art. 1. założyć osobną szkołę, lecz ani liczba dzieci nie przenosi 60, ani zasoby miejscowe, ani też przeznaczone na cele szkolnictwa ludowego fundusze okręgowe i krajowe niewystarczają, aby z nich można utrzymać tam etatową szkołę. Skoro pozwolą na to zasoby miejscowe, należy zamienić szkołę posiłkową lub tymczasową w szkołę etatową..

Art. 8.

Gdzie tylko wystarczają na to zasoby miejscowe, należy urządzić osobne szkoły żeńskie, lub przynajmniej oddzielną dla dziewcząt naukę. Podział taki musi nastąpić w klasie 5-ej i 6-ej szkół pięcio- i sześćo-klasowych. Niemniej należy podzielić szkołę na dwie szkoły osobne, dla chłopców i dla dziewcząt, jeśli w ostatnich pięciu latach następujących po sobie napływ uczniów i uczennic do niej był tak wielki, że musiano z więcej niż połowy klas tworzyć współrzędne oddziały. W szkołach w których chłopcy bądź osobno, bądź łącznie z dziewczętami pobierają naukę, mogą nauczycielki nauczać tylko dzieci będące w pierwszych czterech klasach.

Art. 9.

Rokowania w sprawie założenia, lub urządzenia publicznych szkół ludowych, przeprowadza Rada szkolna okręgowa.

Wszystkie okoliczności założenia lub urządzenia szkoły dotyczące, sprawdzi komisya po wysłuchaniu stron interesowanych, a jeżeli tego wymagać będzie potrzeba, przez oględziny na miejscu; wywód słowny (protokół) komisji będzie podstawą następnych orzeczeń.

Art. 10.

Rada szkolna okręgowa ma sporządzić i utrzymywać w ciągłej ewidencji dokładne opisanie wszystkich podległych jej publicznych szkół ludowych, wykazujące kaźdoczesny stan tych szkół,

ich uposażenie, kwoty podatków bezpośrednich przez strony należące do kokurencyi opłacane, uzdolnienie nauczycieli i liczbę dzieci tak uczęszczających do szkoły, jak będących w wieku szkolnym.

W związku z tem opisaniem, utrzymywać ma Rada szkolna okręgowa ewidencją, gdzie i jakiej kategorii szkoły potrzeba, ile strony obowiązane są w stanie łożyć na szkołę, gdzieby należało połączyć z sobą gminy lub części gmin w taki sposób, aby każda gmina lub osada należała do pewnej szkoły.

Art. 11.

Rady szkolne będą zawsze miały na uwadze, że w zakładaniu i organizacyi szkół ludowych czynić przedewszystkiem należy zadość najnaglejszym potrzebom oświecenia powszechnego, niezaniebując przytem doskonalenia i rozwoju szkół już istniejących. Przyznawać będą pierwszeństwo tym, których utrzymywanie najmniej obarcza fundusze okręgowe, lub krajowe, przeznaczone na cele szkół ludowych, co jednak nie wyklucza wyjątków, gdy je usprawiedliwią stosunki miejscowe. Gdzie prywatna szkoła ludowa czyni zadość potrzebie, tam nie zachodzi konieczność założenia publicznej szkoły ludowej.

Art. 12.

Publiczna szkoła ludowa może być zwiniętą jedynie za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

T y t u ł I I .

O f u n d u s z a c h s z k o l n y c h .

Art. 13.

Koszta założenia i utrzymania publicznych szkół ludowych, których urządzenie przypisuje niniejsza ustawa, ciężą w pierwszym rzędzie na gminach położonych w obrębie szkolnym.

Obszary dworskie należące z jedną z tych gmin, do tej samej gminy podatkowej, przyczynają się do kosztów założenia i utrzymywania szkół w gminie, w stosunku określonym bliżej w tej ustawie, jeżeli nie utrzymują u siebie własnym nakładem szkoły ludowej dostępnej dla dzieci bez różnicy wyznania.

W razie gdy zasoby miejscowe nie wystarczają, przychodzi z pomocą w ponoszeniu owych kosztów, w drugim rzędzie okręg szkolny, a w trzecim kraj.

Art. 14.

Dla każdej szkoły ma istnieć osobny fundusz szkolny miejscowy. Jeśli w tej samej gminie jest szkół więcej niż jedna, fundusz szkolny miejscowy może być dla nich wspólny.

Prócz tego ma istnieć odrębny fundusz szkolny okręgowy, w każdym okręgu szkolnym, tudzież osobny fundusz szkolny krajowy.

Art. 15.

Do funduszu szkolnego miejscowego należą nadane szkole, lub na rzecz jej nabyte grunta, budynki, sprzęty, kapitały pieniężne, jako też prawa majątkowe wszelkiego rodzaju i stanowią jego majątek.

Do funduszu tego wpływają.

a) wszystkie dochody z majątku szkolnego;

b) datki, do których zobowiązały się na rzecz szkoły miejscowej gminy, korporacye, instytucye, lub osoby prywatne, jako też dobrowolne ofiary;

c) kary pieniężne na mocy ustaw o szkołach ludowych ściągnięte w miejscowościach do obrębu szkoły należących;

d) dodatki do podatków w myśl artykułu 18. i 20.

Z powyższych przychodów przypadają dochody pod a) i b) wyszczególnione, na płace nauczycieli, dochody zaś pod c) wymienione na wydatki w Art. 20 wskazane.

Dochody jednak pod a) i b) wymienione mogą być użyte także i na inne cele szkolne, a mianowicie na potrzeby w Art. 20. wskazane, jeżeli po pokryciu płac nauczycieli okaże się nadwyżka w tych dochodach, albo w razie, gdy one całkowicie lub w części, już na mocy zapisu, były na te cele przeznaczone.

Art. 16.

Zobowiązania do ofiar na rzecz szkoły miejscowej przyjęte dawniej przez gminy, korporacye, instytucye, lub osoby prywatne, pozostają nadal w swej mocy.

Datki w naturze, przeznaczone na utrzymanie nauczyciela, mogą być zamienione na datki pieniężne, a to na zasadzie średnich cen miejscowych z pięciolecia zamianę poprzedzającego.

Jeżeli zaś datki te nauczyciel pobiera w naturze, ich wartość ma być oznaczona na podstawie średnich cen miejscowych z pięciolecia poprzedzającego organizację szkoły.

Art. 17.

W publicznych szkołach ludowych nauka jest bezpłatną.

Art. 18.

Na opłacanie nauczycieli przeznaczone są przedewszystkiem wymienione w art. 15 pod a. i b. dochody miejscowego funduszu szkolnego, jeżeli nie zostały specjalnie przeznaczone na inne cele. O ile te dochody nie wystarczają, obowiązane są gminy i obszary dworskie, wcielone do obrębu szkoły, wnosić na ten cel do miejscowego funduszu szkolnego dodatki pieniężne (art. 15 lit. d.) a to: gminy aż do wysokości 9% podatków bezpośrednich w każdej z nich opłacanych a obszary dworskie aż do wysokości 3% podatków bezpośrednich opłacanych w ich obrębie, każde z nich jednak o tyle, o ile by to co na mocy dawniejszych zobowiązań uiszcza, na utrzymanie nauczyciela, bądź w naturze, bądź w gotówce, niedorównywało oznaczonym powyżej procentom.

W każdym jednak razie obszar dworski przyczynia się do pokrycia niedoboru, tylko w trzeciej części tego, do czego by był obowiązany w miarę swych podatków bezpośrednich, gdyby należał do związku gminy.

Art. 19.

Co do tych miast i miasteczek, które posiadają własny majątek zakładowy, orzeka Rada szkolna krajowa, po wysłuchaniu zdania Wydziału krajowego, czyli i jaki zasiłek ma im być przyznany z funduszu szkolnego okręgowego lub krajowego na opłacenie nauczycieli.

Art. 20.

Oprócz wydatku na płace nauczycieli, ma miejscowy fundusz szkolny opędzać jeszcze następujące potrzeby:

1. Wystawienie, zakupno lub najem odpowiedniego budynku szkolnego, wraz z pomieszkaniem dla nauczycieli o ile im służy do tego prawo, z gruntem na szkółkę owocową i pasiekę, tudzież miejscem na ćwiczenia gimnastyczne;

2. zaopatrzenie budynku szkolnego we wszelkie potrzebne sprzęty ;

3. utrzymanie w należyтым stanie budyku szkolnego, sprzętów, ogrodu, pasieki i miejsca na ćwiczenia gimnastyczne, tudzież opał, oświetlenie i obsługę budynku szkolnego.

O ile te potrzeby nie mają pokrycia w przeznaczonym na to specjalnie majątku szkolnym, lub w przeznaczonych specjalnie na te cele dochodach miejscowego funduszu szkolnego oraz w ściągniętych karach pieniężnych (art. 15. lit. c.), obowiązane są gminy i obszary dworskie wcielone do obrębu szkoły wnosić na te cele do funduszu szkolnego miejscowego dodatki do podatków bez pośrednich, a to w tym stosunku, że obszar dworski opłacać ma trzecią część tego, do czego byłby obowiązany, gdyby należał do gminy.

Na opędzenie wydatków powyżej pod 1, 2, 3, wymienionych, mogą być udzielane gminom z funduszu szkolnego okręgowego, lub krajowego, zasiłki bezzwrotne, lub zaliczki, które po upływie oznaczonego przez właściwą władzę czasu, mogą być zwrócone naraz, lub ratami.

Art. 21.

Jak należy stawiać i urządzać i w jakie sprzęty zaopatrywać budynki szkolne, przepiszą osobne instrukcje Rady szkolnej krajowej, która ku temu zażądać może w razie potrzeby pomocy technicznych urzędników Państwa, kraju i gmin, w których obrębie znajduje się szkoła.

Instrukcje te będą układane z uwzględnieniem miejscowych sposobów budowania.

Art. 22.

Utrzymywanie konfesyjnych, albo innych szkół prywatnych nie uwalnia od obowiązku przyczyniania się do funduszu szkolnego miejscowego (od 18 i 20), który to obowiązek niniejsza ustawa wkłada na wszystkich mieszkańców kraju, bez różnicy wyznania i obrządku. Wszakże obszar dworski, który własnym kosztem utrzymuje szkołę ludową dostępną dla wszystkich bez różnicy wyznania (art. 13) wolny jest od obowiązku przyczyniania się do funduszu szkolnego miejscowego.

Art. 23.

Dodatki pieniężne od gminy na cele szkolne pokrywane być mają w taki sam sposób, w jaki się pokrywają inne wydatki pieniężne na gminie ciężące.

Wyłączenia od opłat na rzecz gminy przewidziane w §. 83. ustawy gminnej, nie mają zastosowania co do opłat na cele szkolne.

Art. 24.

Dodatki do podatków na cele wskazane w art. 18. nie podlegają ograniczeniom przepisany w §. 80 ustawy gminnej.

Dodatki do podatków na cele wymienione w art. 20. wymagają zatwierdzenia Wydziału powiatowego a to co do wydatków tamże pod 3. wymienionych o ile przekraczają rocznie 15%, a jeśli chodzi o wydatki w ustępach 1 i 2 art. 20 wymienione — o ile przekraczają 50%.

Art. 25.

Rada szkolna miejscowa czuwa nad utrzymaniem w całości i w należyтым stanie gruntów, budynków i sprzętów, należących do funduszu szkolnego miejscowego, i pobiera datki w naturze wpływające do tego funduszu. — Kapitały funduszu szkolnego miejscowego, czy to w gotówce czy w papierach wartościowych złożone, przechowuje kasa funduszu szkolnego okręgowego. Do kasy tej wpływają wszelkie pieniężne przychody funduszu szkolnego miejscowego a poborem ich od stron konkurujących zajmują się bezpośrednio c. k. urzędy podatkowe.

Wypłaty pieniężne uskutecznia kasa funduszu szkolnego okręgowego na polecenie Rady szkolnej okręgowej.

Rada szkolna okręgowa może jednak poruczyć załatwianie rachunków i kasowości funduszu szkolnego miejscowego, kasie gminnej położonej w obrębie szkolnym.

Art. 26.

Rada szkolna miejscowa układa corocznie preliminarz wydatków funduszu szkolnego miejscowego na cele art. 20 wskazane i przedkłada go z odpisem protokołu obrad do zatwierdzenia Radzie szkolnej okręgowej, która ma prawo wstawić w budżet funduszu szkolnego miejscowego kwoty, przypadające z mocy ustawy na strony konkurujące a do budżetu nie wstawione.

Przeciw wstawieniu do zatwierdzonego przez Radę szkolną okręgową preliminarza kwoty na cele wymienione w art. 20. pod L. 1., dozwolony jest gminom i obszarom dworskim rekurs do Rady szkolnej krajowej, wydatki zaś wymienione pod L. 2 i 3 tego artykułu mają być bezwarunkowo pokryte według preliminarza zatwierdzonego przez Radę szkolną okręgową.

Jeżeli do rozpoczęcia roku, dla którego preliminarz został sporządzony, nie poczynią strony, lub Rada szkolna okręgowa jakich zarzutów, preliminarz uważa się za zatwierdzony.

Art. 27.

Fundusz szkolny miejscowy ma charakter funduszu publicznego. Należytości tego funduszu wypływające z ustawy lub objęte prawomocnymi orzeczeniami władz szkolnych ściągane będą drogą egzekucyi politycznej.

Art. 28.

Do funduszu szkolnego okręgowego wpływają :

- a) przychody pieniężne miejscowych funduszy szkolnych, przeznaczone na opłacanie nauczycieli (art. 18, 20 i 25),
- b) zapisy i darowizny,
- c) dodatki do podatków uchwalane na cele szkolne przez Rady powiatowe,
- d) zasiłki z funduszu szkolnego krajowego.

Z funduszu szkolnego okręgowego wypłacane będą.

1. Pieniężne pobory nauczycieli publicznych szkół ludowych,
2. wydatki na przybory szkolne, biblioteki, na koszt okręgowych konfencyj nauczycielskich i inne wydatki, których wymaga wspólne dobro szkół całego okręgu.

W gminie stanowiącej przez się okręg szkolny, fundusz szkolny miejscowy jest oraz funduszem szkolnym okręgowym.

Art. 29.

Jeżeli w powiecie, który wnosi do funduszu szkolnego okręgowego przynajmniej 3% podatków bezpośrednich, wydatki funduszu szkolnego okręgowego nie są pokryte jego przychodami, natenczas niedobór pokryty być ma z funduszu szkolnego krajowego.

Art. 30.

Które kasy i kiedy w zastępstwie kasy szkolnej okręgowej zająć się mają pobieraniem dochodów i wypłatą należytości im wyłącznie przekazanych — określa ustawa państwowa z dnia 11. maja 1871 r. (Dz. ust. p. Nr. 47.)

Art. 31.

Darowizn, zapisów i fundacyj prywatnych przeznaczonych na pewne tylko szkoły, lub uczynionych pod wyraźnie zastrzeżonymi warunkami, nie wolno używać w inny sposób i na inne cele.

Art. 32.

Funduszem szkolnym okręgowym zarządza Rada szkolna okręgowa pod nadzorem Rady szkolnej krajowej i podług jej instrukcji.

Fundusz szkolny okręgowy ma wszelkie prawa funduszu publicznego, a należności jego wpływające z ustawy można ściągać drogą egzekucyi politycznej.

Art. 33.

Fundusz szkół normalnych, rozdzielony dawniej na galicyjski i krakowski, tworzy wspólny *fundusz szkolny krajowy* Królestwa Galicji i Lodomeryi łącznie z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. To połączenie nie uwłaszcza jednak prawom i obowiązkom, wpływającym ze specjalnych tytułów jednego lub drugiego funduszu.

Art. 34.

Do funduszu szkolnego krajowego wpływają:

- a) przychody majątku zakładowego;
- b) dodatek do byłego funduszu szkół normalnych, wypłacany ze skarbu Państwa;
- c) dochody z innych źródeł przeznaczone na to osobnymi ustawami;
- d) zapisy i darowizny osób prywatnych, korporacyj, lub instytucyj;
- e) zasiłek z funduszu krajowego, który na ten cel zamieszczany będzie corocznie w budżecie krajowym.

Art. 35.

Wydział krajowy zarządza funduszem szkolnym krajowym, a Rada szkolna krajowa rozporządza jego przychodami w granicach zakreślonych corocznym preliminarzem, przez Sejm krajowy uchwalonym.

Przekroczenia mogą nastąpić tylko w koniecznych wypadkach za zezwoleniem Wydziału krajowego.

Każde przekroczenie należy usprawiedliwić w zamknięciu rachunków.

Art. 36.

Z dochodów funduszu szkolnego krajowego opędzane będą wydatki na szkoły ludowe, które według niniejszej ustawy nie są nałożone na fundusze szkolne miejscowe lub okręgowe. Do tych należą:

- a) dodatki do płacy, przyznawane co lat pięć nauczycielom szkół ludowych;
- b) zasiłki udzielane funduszowi emerytalnemu;
- c) zasiłki udzielane funduszom szkolnym okręgowym;
- d) potrzeby szkół ludowych w kraju ogólnej natury.

Art. 37.

Fundusz szkolny krajowy będzie wypłacał szkolnemu funduszowi emerytalnemu roczny zasiłek w kwocie, równającej się przynajmniej średniemu wydatkowi w latach 1871, 1872 i 1873 przez fundusz szkół normalnych na cele tego rodzaju ponoszonymu.

Art. 38.

Rada szkolna krajowa użyje corocznie sumy stosownej z funduszu szkolnego krajowego na ogólne potrzeby szkolnictwa ludowego, jako to: na zakupno książek, przyborów i okazów szkolnych,

na nadzwyczajne nagrody, remuneracye i zapomogi, na koszta podróży dla nauczycieli, wysłanych w celach naukowych za granicę; na wynagradzanie wędrownych nauczycieli sadownictwa, pszczelnictwa i t. p., na krajowe konferencye nauczycielskie i t. p.

Art. 39.

Rada szkolna krajowa uwzględnwszy potrzeby pojedynczych okręgów szkolnych udziela im stosownego zasiłku w razach ustawą wskazanych.

Celem uzyskania takiego zasiłku, winna każda z Rad szkolnych okręgowych ułożyć wcześniej preliminarz roczny swych przychodów i wydatków, i przesłać go Radzie szkolnej krajowej do zatwierdzenia. Bliższe szczegóły wskaże instrukcyja Rady szkolnej krajowej.

W przypadkach, szczególnie na uwzględnienie zasługujących, może Rada szkolna krajowa udzielać nadzwyczajnych zapomóg funduszom szkolnym miejscowym z funduszu szkolnego krajowego.

T y t u ł   I I I

O   u c z e s z c z a n i u   d o   s z k o ł y .

Art. 40.

Obowiązek uczęszczania do szkoły poczyna się skończonym szóstym, a ustaje z upływającym dwunastym rokiem życia. W razach zasługujących na uwzględnienie może Rada szkolna miejscowa zezwolić, żeby się ten obowiązek poczynał dopiero z ubiegającym siódmym a ustawał z ubiegającym trzynastym rokiem życia. Wszystkie dzieci będące w tym wieku, winny uczęszczać do *publicznej* szkoły ludowej.

Stale uwolnione są dzieci, które:

- a) albo uczęszczają do szkół wyższych;
- b) albo z powodu ułomności bądź cielesnych, bądź też umysłowych nie mogą korzystać z nanki, udzielanej w szkole publicznej;
- c) albo wykażą, iż pobierają naukę stosowną w domu lub w jakim zakładzie prywatnym.

Warunki *czasowego* uwolnienia dzieci od uczęszczania do szkoły z powodu choroby, wyjątkowego ubóstwa i t. d., określi bliżej regulamin dla szkół ludowych.

Art. 41.

Rada szkolna miejscowa uwalnia dzieci należące do jednej z wymienionych powyżej kategorii od obowiązku uczęszczania do szkoły, a jeśliby zachodziła w tej mierze jaka wątpliwość, winna rzecz sprawdzić i w razie przekonania się o nieprawdziwości podanych okoliczności, postąpić według przepisów, zawartych w art. 46. niniejszej ustawy.

Za nieprawne uwalnianie dzieci od uczęszczania do szkoły odpowiadają członkowie Rady szkolnej miejscowej tak samo, jak w ogóle za zaniedbywanie obowiązków swoich.

Art. 42.

Jeżeli uczeń z upływem dwunastego roku życia nie wykaże dostatecznego postępu w przepi-nej dla szkół ludowych nauce, natenczas obowiązek uczęszczania do szkoły ludowej przedłuża się aż do dwóch lat dalszych najwyżej.

Art. 43.

Po ukończeniu szkoły ludowej powinien każdy uczeń (uczennica) pobierać w niej przez trzy lata naukę uzupełniającą. Od obowiązku uczęszczania na naukę uzupełniającą uwolnione są dzieci, przy których zachodzą wymienione w Art. 40. powody stałego uwolnienia od uczęszczania do szkoły.

Art. 44.

Corocznie przed rozpoczęciem roku szkolnego sporządzi Rada szkolna miejscowa, przy pomocy zwierzchności gminnych i urzędów metrykalnych, spis dzieci, obowiązanych do uczęszczania do szkoły według postanowień Art. 40. i 42. a w obrębie szkolnym zamieszkałych, a to bez względu na ich przynależność do gminy, lub na różnicę wyznania, albo obrządku, i zestawí w tym spisie osobno dzieci uwolnione od uczęszczania do publicznej szkoły ludowej bądź stale, bądź czasowo.

Również sporządzi Rada szkolna miejscowa taki sam spis uczniów (uczennic) obowiązanych do uczęszczania na naukę uzupełniającą w myśl Art. 43. i wręczy po jednym egzemplarzu obu spisów nauczycielowi zawiadującemu szkołą.

Jeżeli w ciągu roku szkolnego dziecko zmieni miejsce pobytu, ma być wpisane do spisu obowiązanych do nauki szkolnej w tej gminie, w której zamieszkało.

Art. 45.

Nauczyciel zawiadujący szkołą winien czuwać, żeby dzieci obowiązane do pobierania nauki szkolnej rzeczywiście uczęszczały do szkoły. Z upływem pierwszego tygodnia po rozpoczęciu roku szkolnego, wykaże Radzie szkolnej miejscowej dzieci objęte spisami (Art. 44.) które nie wstąpiły jeszcze do szkoły — a to celem upomnienia rodziców ich zastępców i opiekunów ze strony Rady szkolnej miejscowej, następnie zaś przedkładać będzie z końcem każdego miesiąca Radzie szkolnej miejscowej wykaz dzieci zaniedbujących szkołę.

Art. 46.

Rada szkolna miejscowa karać będzie rodziców, opiekunów lub ich zastępców za nieposyłanie do szkoły dzieci obowiązanych uczęszczać do niej; (Art. 40. 42. i 43.)

- a) kto ukrywa dziecko przed spisem Art. 44., lub poda okoliczności nie prawdziwe, aby uwolnić je od uczęszczania do szkoły, karany będzie grzywną 1—10 zł., albo aresztem od 1—3 dni;
- b) kto nie odda dziecka do szkoły w trzy dni po udzielonem mu w myśl Art. 45. upomnieniu, karany będzie grzywną od 1—10 zł., lub aresztem od 1—3 dni; w razie zaś dalszego oporu grzywnami aż do 50 zł., lub aresztem do dni 14. W wypadkach przewidzianych w §§. 176. i 177. ustawy cywilnej, należy uczynić doniesienie do właściwych sądów;
- c) kto w ciągu roku szkolnego bez słusznych powodów nie posyła dziecka do szkoły i z tego powodu upomniany został przez Radę szkolną miejscową, karany będzie za każdą następną nieusprawiedliwioną przerwę w uczęszczaniu dziecka jego do szkoły, grzywnami od 50 ct. do 5 zł., albo aresztem od 3—24 godzin, którą to karę podwoić można, jeśli przerwy następują częściej w tem samym półroczu szkolnem.

Postępowanie karne w powyższych wypadkach ma być przeprowadzone podług rozporządzenia ministeryalnego z 30. września r. 1857 L. 198. Dz. pr. p. i Rządu.

Art. 47.

Wykonanie kary należy do zwierzchności gminnej. Rada szkolna miejscowa przedkłada co trzy miesiące Radzie szkolnej okręgowej wykazy dzieci zaniedbujących szkołę, udzielone jej w myśl Art. 45. przez nauczyciela, dalej wykaz kar nałożonych a w końcu wykaz kar przez zwierzchność gminną wykonanych.

Rada szkolna okręgowa bada te wykazy, i w razie gdyby zwierzchności gminne zaniedbywały swe obowiązki, zarządza stosowne przeciw nim kroki.

Art. 48.

Z wejściem w życie niniejszej ustawy, tracą moc obowiązującą wszystkie dawniejsze ustawy i przepisy, które z jej postanowieniami nie są zgodne, albo których miejsce ona ma zająć.

Art. 49.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi wyznań i oświecenia.

CHAPTER II

The first part of the book is devoted to a general survey of the subject. It is divided into three sections: the first deals with the history of the subject, the second with its present state, and the third with its future prospects. The author's aim is to provide a comprehensive and up-to-date account of the subject, and to show how it has developed over the years. He also discusses the various methods used in the study of the subject, and the importance of each of them. The book is written in a clear and concise style, and is suitable for both students and teachers.

CHAPTER III

The second part of the book is devoted to a detailed study of the subject. It is divided into two sections: the first deals with the theory of the subject, and the second with its practical applications. The author discusses the various theories that have been proposed, and the reasons for their acceptance or rejection. He also shows how these theories have been applied in practice, and the results that have been achieved. The book is written in a clear and concise style, and is suitable for both students and teachers.

CHAPTER IV

The third part of the book is devoted to a study of the subject in relation to other subjects. It is divided into two sections: the first deals with the subject in relation to the natural sciences, and the second with its relation to the social sciences. The author discusses the various connections between the subject and other subjects, and the reasons for these connections. He also shows how the subject has influenced other subjects, and vice versa. The book is written in a clear and concise style, and is suitable for both students and teachers.

CHAPTER V

The fourth part of the book is devoted to a study of the subject in relation to the history of the subject. It is divided into two sections: the first deals with the subject in relation to the history of the subject, and the second with its relation to the history of the subject. The author discusses the various connections between the subject and the history of the subject, and the reasons for these connections. He also shows how the subject has influenced the history of the subject, and vice versa. The book is written in a clear and concise style, and is suitable for both students and teachers.

CHAPTER VI

The fifth part of the book is devoted to a study of the subject in relation to the future of the subject. It is divided into two sections: the first deals with the subject in relation to the future of the subject, and the second with its relation to the future of the subject. The author discusses the various connections between the subject and the future of the subject, and the reasons for these connections. He also shows how the subject has influenced the future of the subject, and vice versa. The book is written in a clear and concise style, and is suitable for both students and teachers.

CHAPTER VII

The sixth part of the book is devoted to a study of the subject in relation to the present state of the subject. It is divided into two sections: the first deals with the subject in relation to the present state of the subject, and the second with its relation to the present state of the subject. The author discusses the various connections between the subject and the present state of the subject, and the reasons for these connections. He also shows how the subject has influenced the present state of the subject, and vice versa. The book is written in a clear and concise style, and is suitable for both students and teachers.